

EGYENLŐSÉG.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest. V. Széchenyi-utca 14.

hová minden küldemény intézendő.

TÁRSADALMI HETILAP.

SZERKESZTI

BOGDÁNYI MÓR

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve . . . 8 frt.
Félévre 4 „
Negyedévre 2 „

Egyes szám ára 16 kr.

AZ EGYENLŐSÉG MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Helye legyen-e a zsidóhitfelekezetnek is a magyar felsőházban.

Irta: Exiguus.

II.*)

Mult cikkünkben kifejtettük, hogy az e sorok feliratában kifejezésre jutott eszmének m'nél előbb leendő megvalósítása a méltányosság elengedhetlen postulatumaként jelentkezik.

Hogy az igazán ártatlanul üldözöttek méltán tarthatnak igényt arra, hogy kimondhatatlan és leírhatatlan lelki szenvedéseikért némi kárpótlást nyerjenek, és hogy a velük szemben elkövetett s még jelenleg is a hatalom birtokosai által hallgatással türt brutális eljárásért, — mely a haldokló század frivol arculcsapásaként jelentkezik, — fényes satisfactio legyen osztályrészük.

Ennyit a méltányossági momentumról.

E kérdés fejtegetésénél azonban még a politikai eszély tekinteteit is figyelemre kell méltatnunk.

Vajjon mit gondolnak intéző államférfiaink? Hiszik-e, hogy a rendszeresen üzött erkölcsi és anyagi károsítása Magyarország zsidó hitfelekezeti lakosságának, a véres és epés formális keresztes hadjárat képes lesz-e szorosabbra fűzni azt a kapcsolatot, mely kell hogy ez ország lakosait ez ország földjéhez erősítse?

Ne legyünk hypokriták és valljuk be őszintén, hogy a zsidóüldözés rendszere a kormány szabaldalmával vagy legalább is concessiójával üzve, végtére is oda fog vezetni, hogy a zsidók azt fogják kérdezni, vajjon érdemes-e ezen bánásmódot tűrni, és vajjon lehet-e az ember lélkének constructiója szerint az üldözőket és azokat, a kik az üldözésekhez tapsolnak, szeretni?

Vigyázzanak, nehogy a hazafiság Hamlet monologjának kérdőpontjaihoz kénytelenüljön eljutni.

Magyarország egységét a centrifugális erők törvényét követő nemzetiségek folyton meg-megújuló surlódásai repesztik.

Magyarország gyenge és belsejében dúl a polgárháboru és tumbol a nemzetiségi viszály.

Vajjon czélszerű-e ilyen körülmények között a zsidó magyarokat magunktól ellökni?

A mostani viszonyok méltán elkedvetlenítik az üldözötteket, nem is kell őket kiűzni; a ki teheti, önkényt elhagyja a zsidók vérétől ázott magyar földet és keres nyugodtabb helyet; a mozgó tőke mozgósít; a mozgékonyaságukban megakadályozottak maradnak, de keserű fulánkkal szívükben.

Legelső sorban a fulánk távolítandó el!

Mert a zsidókra Magyarországnak ugy állami, valamint népesítési szempontból is nagy, felette nagy szüksége van.

Az a majdnem közel hetedfélszázezer zsidó, ki jelenleg a magyar birodalomban szenved, a legnagyobb hűséget, odaadást és ragaszkodást tanúsította az államot képező nemzetiséghez.

Egyedül a zsidó magyarosodik legszivesebben és legfeltünőbbben.

A zsidók az egyedüliek, kik őszintén centripetalis irányban fejlődnek.

Ezt jegyezze meg magának jól a magyar nemzet, mely a népnövekvés tekintetében elszomorító stationär eredményeket mutat fel, jegyezze meg magának jól, hogy a zsidók a legjobb magyarok, hogy a zsidók a magyar birodalom északi-keleti határszélén és a tótlakta tájakon különösen jótékony nemzeti missziót teljesítenek, és hogy ugyanezen zsidók a népszámlálások eredményei szerint rendkívüli gyarapodást mutatnak.

Az 1870-ki népszámlálás eredményei szerint a magyar birodalomban 552,133 zsidó számított, vagyis a lakosságnak 3,5 százaléka; 1857-ben pedig csak 412,702 zsidó; mi a lakosság 3°-ának felel meg.

Ha az 1857-ki és 1870-ki népszámlálásnak eredményei egymás mellé állítatnak, akkor azt tapasztaljuk, hogy a zsidók gyarapodása 33,7%-nyi, a mi évenként 2,8%-nyi növekedést tanúsít.

1880-ban már 637,314 zsidó volt, vagyis %-okban kifejezve: a lakosságnak 4,08 perczentje.

Alig van az egész magyar birodalomban hitfelekezet, mely ehhez hasonló eredményeket lenne képes felmutatni. (Lsd. Pisztory: az osztr.-magy. monarchia statisztikája, második kiad., 1884, 343. lap.)

Igen természetes, hogy ezen népesedési szempontból felette örvendetes szaporulat. Korántsem kizárólag belerejü, talán hatályosabb propagatív erőnek eredménye, hanem nagyrészt külfelől való beszivárgásnak szüleménye és annak is tulajdonítandó, hogy a zsidó lakosságnak kedvezőbb életviszonyai vannak, melyek ugy nálunk, valamint másutt is a mérsékelt halandóságnak közvetlen szüleménye. (Lsd. Konek: magyar birodalom statisztikai kézikönyve folytonos tekintettel Ausztriára, Bpest, 1875, 113. l. s. köv.)

Az emigráció útján bejött zsidóknak magyar nemzeti szempontból történő amalgamationalis processusa igen gyorsan szokott beállni.

Hogy Magyarország ma anyagi téren az, a mi: ezt nem legutolsó sorban a zsidóknak köszön-

*) Az első cikket lásd az „Egyenlőség“ 30-ik számában.

heti, kik ez országban az anyagi műveltség majdnem minden ágát hathatósan előmozdították; a szellemi műveltséget most fel sem említem; a mezői ipar, a baromtenyésztés, a műipar, a bányai ipar, a kereskedelmi ipar, a kereskedést előmozdító eszközök, a hitel támogatása, a forgalom közvetítése, a külkereskedés stb. stb. mindmennyi rendkívül sokat köszönhet a zsidóknak.

Hogy miért említjük mindezeket? Kizárólag csak azért, hogy éreztessük az üldözökkel: minő kulturális erőt representálnak a zsidók; mit jelentenek a zsidók magyar állami szempontból; minő fontos nemzeti missiót teljesítenek az elenséges indulatu nemzetiségek között; nálunk mit tettek Magyarországért és mit csináltak Magyarországból; minő mindig megbízható új materiale jelentőségével bírnak nálunk, a hol a magyar faj ezen alaptól mindig erősödve fog recrutálódhatni.

Ezek után lássuk, vajjon jogosult-e ama követelésünk, hogy a reformálandó magyar felsőházban a katolikus, görög-keleti, helvét- és ágostai vallásfelekezeti képviselői mellett a zsidó hitfelekezeti is nyerjen képviseletet?

Mielőtt erre áttérnénk, átengedjük a szót egy magyar írónak, Tóth Lőrincz m. kir. curiai tanácselnöknek és akadémiai r. tagnak, és ehhez fűzzük majd megjegyzéseinket

„Pulszky sz. rint — ugymond Tóth — a felsőház csak úgy felel meg céljának, ha a nagy birtokot képviseli, nem pedig a pusztai történeti alapot és hagyományt. Ha ott ül a sok püspök, mint nagybirtokos s egyszersmind egyházi érdekek képviselője, hadd ellensúlyozzák ezt a nagybirtokú zsidók, kiknek jelenlététől nincs mit irtózni: lám, Rothschild jelenléte semmit sem árt a bécsi urak házában. Ezen kozmopolitai felfogásra sok megjegyzésünk van, a mit majd bővebben kifejtünk. Addig is csak annyit említek, hogy részemről meggyőződésem egész erejével tiltakozom az ősi arisztokracia helyébe ültetendő plutokracia ellen s különösen Magyarországon.

Nálunk még gyűlöletesebbé tenné a felsőház

intézményét, ha az úgy állíttatnék elő, mint olyan testület, mely már nem is a honszerző és honvédő dicső ősökre hivatkozó, vagy annak helyébe lépett születési arisztokracia, hanem az azt kiszorító vagy azzal egyesülő pénzarisztokracia érdekeit képviselni s védeni van hivatva, ezen fajét, melynek átkos hatása a társaság életfáján rágódik, annak tetejétől gyökeréig; ezen ujkori, a régivel rosszabb hűbéri-ségeket, a pénzes vsákok e szivtelen és kedélytelen feudalitását, mely a születési arisztokracia helyébe lépve, s azt mindinkább leszorítva a rosszul védett sánczokról, falánk képviselője a század azon irányának, mely már csak a pénzt tekinti erőteljes idegnek az államtestben, csak a nyereséget tartja jószagunak s az aranyborjút méltónak, hogy az oltárra helyeztessék, — e bankár báróságét, mely körülvéve leigázott vazalljaitól, a kölcsönök, részvények, bankjegyek, börze-nyerészkedésektől, saját hatáskörében bel- és külterjüleg túlhaladja a régi rabló lovagok diszes gyakorlatát; természetesen kivéve a kiveendőket, mert vannak ezek közt is egyesek, kik sok jót tesznek s a megszerzett nemzeti birtokokkal nemes tulajdonokat is sajátítottak el. Ha ez a nem magyar, nem is emelkedett érzelmű, s még csak a jövőben jobbra fejlődő plutokracia jutna túlnyomó törvényhozási hatalomra: ez még sokkal inkább megerősítené az elkeseredett ellenzést, általában a felsőház intézménye vagy legalább oly felsőház ellen, melynek rendeltetése a nagy többségtől elváló érdekek képviselete lenne.“ (Lsd. Tóth Lőrincz: A magyar felsőház reformja m. tud. Akad. értek. a társ. tud. köréből VIII. szám. 1882. Budapest, 35, l. s köv.)

Ugyanazon író értekezése vége felé ismét áttér ezen kérdésre és következőképen nyilatkozik:

„Kérdeni fogják a vallásügyenlőség barátai, hogy a zsidókra, kiknek száma az országban túlhaladja a félmilliót, miért nem terjeszkedik ki ugyanazon elvek kedvezése? — Egyszerű magyarázata ez anomáliának abban fekszik, hogy a zsidóknak nincs hierarchiájuk, nincs vallási felsőbbbségek: a közönséges falusi rabbi egyenlő a fővárosi rabbival; nálok tehát választani kellene a felsőházba

TÁRCZA.

A régi zsidók zenéje és zeneszerei.

II.

A régi hébereknél a zenével a táncz gyakran össze volt kötve. A táncz a vallási és hazafiúi lelkesedés élénkebb kifejezésére és fokozására szolgált. A nagy lakomákon és győzelmi ünnepeken (péld. Exod. XV., 20., I. Sám. XVIII., 6. stb.), valamint vallásünnepi alkalmakkor rendszerint tánczoltak. Főképen a hajadonok és az asszonyok lejtették. Tánczuk valószínűen ütemes körös mozgás és szökkenő lépkedés volt, melyet az Aduf (kézi dob) és az ércz tányér vagy czimbalom ütögetésével vagy pergetésével kísérték. Olyan nyilvános tánczosnókat, a milyenek hajdanta a görögöknél s a rómaiaknál divatoztak, vagy a keleti népeknél, mai nap az országokat bekalandozzák, az ősi hébernek nem türtek meg. Csak később a római uralom idejében fordultak elő Izrael földjén a dobzódások alkalmakor a buja, kéjelgő tánczok, de a zsidók között akkor sem bírtak meghonosodni, sőt utánczókat sem bírtak találni.

Mint általában a keletieknek, a régi zsidóknak is sokféle zeneszerzők volt. De minden jel oda mutat, hogy azok csak a dallamok hangjainak megadása és megtartására, s az ütem jelzésére szolgáltak.

E zeneszerek neveit részint az ó-testamentumból, részint későbbi rabbinusok nyilatkozataiból, például az Aruchin könyvéből, a Misnah-Misnajothból, stb.-ből ismer-

jük. De ezek a nyilatkozatok éppen nem egészen világosak. Sőt a legjelesebb tudósok kutatásai és magyarázatai mellett sem sikerült mindeddig tartalmuk valódi értelmét kideríteni, mert a régi írók idevonatkozó kifejezései nagyon bizonytalanok. S az igen természetes. Hiszen ők a héber zeneszerek ismeretével nem foglalkoztak. Ha itt-ott egyiket-másikat fölemlítettek az csak mellékesen, odavetően úgy történik, hogy némelyik zeneszernek két-három különböző neve ismeretes és tulajdonképen egyik sem az igazi. Kiváló példa erre az, hogy a Silté-Haggi bborim-ban harminczhat olyan zeneszer van említve, a mely Dávid és Salamon idejében állítólag közhasználatu lett volna, s Calmet «Tractatum de musica hebraeorum» jában a harminczhat közül tizennégyet határozottan hamisnak bizonyít. Nagyon érdekes, de egyuttal fölötte fáradságos is volt a zeneszerek neveinek ezt a kódorgását kinyomozni.

A mennyire kideríthető, az ősi hébereknél háromféle: fuvó, húros és ütő zeneszerek voltak.

A fuvószernek a következők:

1. a Sófár (a Vulgata fordítása szerint buccina). Ez a kos-szarvból készített, a hajlitott harsóna. A hébereknél főszerapoként szolgált. Erre a zeneszerre vonatkozik a Leviticus XV. 9. tétele. Akkor mindenütt kürtöltess, hogy a magzatot mindenütt hallassék, a hetedik hónapban, a tizedik napján, azaz a tisztulásnak napján kirtolást kell tenni ti egész földetekben.» A jubilaris eseményeknél alkalmazása következtében Keren hajobnak jubilaris év kürtjének is nevezik. A háboruban hazatértek kiváló példája található Josua VI., 4—10. helyen. A Sótó bevételének alkalmakor.

egy hitképviselőt, a mi sok nehézséggel jár. Ha az elvet teljes következetességgel keresztül akarjuk vinni, hogy az országban létező minden hitvallás birjon az ország felsőházában képvisellett, leg-egyszerűbb lenne a koronára bizni azon alkalmas és művelt egyén kinevezését, ki ott a magyar zsidó hitfelekezetet képviselné.» (Lsd. Tóth Lőrincz Ibidem 85. 1.)

A zalaegerszegi ítélet.

Tehát a zalaegerszegi ügy első bíróságilag el van döntve. Ez ügy mellékkörülményei oly sajátos jelenségeket tüntettek fel, hogy okvetetlenül foglalkozni kell vele. Ezekről a sajátos jelenségekről specziális kötelességünk megemlékezni, annál inkább, mert hírlapjaink, még azok is, a melyek nem antiszemita, bizonyos respektussal látszanak viseltetni bizonyos úri rüpkök iránt és nem merik kimondani az igaz szót, attól félván, hogy sakterlapnak fogják elnevezni.

Az első jelenség Istóczy magaviselete. Istóczy egyszerűen megtagadta az egész dolgot és egyetlen leg-sürgősebb teendője a nyilatkozatok gyartása. Azok a bizonyos nyilatkozatok vannak nála napirenden, a minő nyilatkozatokat a törvényszék elé állított vádlottak szoktak tenni, mikor a tárgyalás folyamán egyedül azt a mentséget birják maguk számára megragadni, hogy: a szomszéd János fia volt, a ki biztatott, nem én!

És ezt teszi az az Istóczy, a ki azért lett antiszemita, mert magánboszút táplál egy zsidó ellen, és akinek a magánboszúja már börtönbe vitt igen sok embert és nem látni be a végét, hogy még mennyit fog vinni. Teszi annak e bebizonyítására, hogy ő benne nincs egy árva szemernyi erkölcsi bátorság, melynek folytán elegendő erős volna azért az okozatért elvállalni a felelősséget, a melynek kiinduló pontja az ő drága személyisége; és nem irtózik még a való megtagadásától sem, hogy hirhedt röpiratait Zalamegyében olvasnák, mert nem preanumerálnak; mintha bizony a praenumeráció volna egyedüli föltétele az olvasásnak, mintha bizony a 12 röpirat nem küldetett volna ingyen mindenkinek, boldog-boldogtalannak a nyakára.

De más tekintetben is sok tanuságot nyújtott e

2. A Chacocrah (a Vulgata szerint tuba, az alexandriai fordítók szerint σαλπυξ). A templom szentélyében két ilyen ezüsből készült szer állott. A német biblia-fordítások rendszeren „Trompeta”-nek nevezik. Készítésök bizonyos szertartásos szabályok szerint történt: „Ismét szóla az Isten Mózesnek, mondván: csináltass két ezüstkürtöket, merő ezüsből verettek legyenek, hogy azokkal a gyülekezetet összegyűjthessed és jelt adhass, mikor kelljen a tábornak indulni (Num. X., 1., 2.). De vidám ünnepélyeknél is használták: «Annak felette a ti vigasságtoknak napján és a ti ünnepnapitokban, és a ti hónapitoknak elején kürtöljetek azokkal a kürtökkel...» (Num. X., 10.) Ez a szer hajlított, alsó végén hangtölcsérrel ellátott, 0,6 m. hosszú cső volt. Flavius Josephus „Antiqu Jud.” című munkájában ilyennek írja le. A római Titus-féle diadalkapun is olyan ábrázolása. Rendszeren a papok fújták.

3. A Chálil (a vulgata szerint tibia, a Septuaginta szerint αὐλός). Ezt a zeneszert, mely a mai tilink vagy furulyának felel meg, öröm- és gyászzenénél egyképen használták. A legnagyobb elterjedettségnek örvendett. A pásztorok kezein is ez forgott. A talmudistáknál közmondás is található róla: »A tilinkó vagy a menyasszonynak, vagy a halottnak szolgál.« Általában ez a zeneszer könnyű és kényelmes játszhatósága folytán majdnem minden zenei alkalomnál használatot nyert. Szerkezete nagyon egyszerű volt: közönséges síp hanglyukakkal.

4. A Nekeb. Nagyobb, talán épen kettős tilinkó volt, több vagy legalább két síp összetételével szerkesztve. Használata a Chálilé-hoz hasonló vala.

5. Az Ugab (a Vulgata szerint organum.) Némely commentator e név alatt fuvolát ért. Mások általános,

pör. Istóczy megindította az antiszemizmust, és egyedül a szenvedélyek izgatása volt fegyvere. Mikor azután a gyűlölet szava már annyira vitte azt a különben jó, szelid, megférni tudó népet, hogy elborzasztó számban állítják a törvény elé, akkor a mester, ki egyedül lett volna hivatva védelmüket vezetni, kiáll a közönség elé, elmond egy banális frázist, melynek egyetlen gondolatnyi igazság nem szolgál alapul és megtagadva minden közösséget úgy az okban, mint az okozatban, kikialtja, hogy ő ártatlan. A zsidók pedig, azok az üldözött zsidók, kiket az Istóczy által keltett és nagyra nevelt fanatikus gyűlölség üldözött, kiket személyi és vagyoni bátorság tekintetében törvényen kívül akartak helyezni, még a törvényszéki teremben is, a hol a megtámadott jog és igazság után legelső sorban nekik szolgáltatnak elégtételt, pártjára kelnek annak a félrevezetett népnek, az ő direct megbántóiknak és sértőiknek, s igyekeznek enyhíteni a bűnt, segítenek mentő körülményt találni, és elsőik, kik rámutatnak arra, hogy a vádlottak csak szegény félrevezetett áldozatai a fanatizmus mesterének.

Ki a felbujtó? Istóczy azt mondja, hogy ő ártatlan, az ő röpiratára Zalában előfizető nincs. és teljes biztonságban van az iránt, hogy az az álarcz, a mit működése elé fel szokott tenni, sem nem átlátszó, sem azt lerántani nem fogja senki. Nyugodt afelől, hogy üzelmait az értelmiség alacsonyabb fokán álló nép meg nem érti, magatartása fölötte nem fog gondolkodni. Ezért mer ő olyan büszkén tagadni és minden felelősséget áthárítani másra, akkor, midőn egy hosszú, nyilvános, mindenki figyelmét lekötő per, az ellenkezőt bizonyítja. Ez az eljárás mutatja, hogy igenis, a zsidóban volt szív, de Istóczy hűtlenül, szivtelenül elárulta, elhagyta a szerencsétlen vádlottakat. Mikor fogja végre egészen megismerni a magyar nép ezt az embert? Mikor szűnik meg dupe-je, áldozata lenni egy a magánboszútól megszilajult, megbokrosodott embernek? Mikor vágja már nyíltan szeme közé azt a szót, a mit egyedül érdemel meg?

Az ítélet egyoldalúsága tehát kétségtelen. Midőn az egész tárgyalás folyama alatt mindinkább evidenssé vált, hogy abban a szomorú játékban a rendező kezek kaputos emberek kezei voltak, hogy azok közül a kaputos emberek közül, bár egy sem birt annyi bátorsággal, hogy nyíltan bevallotta volna bűnrészességét, mégis

tehát akármiféle fuvó zeneszert jelző kifejezésnek tartják. — 6. A N'chilah. Némelyek szerint síp-féle; Aruchin könyve és a Silté-haggibborim szerint pedig a mai hegedűhöz hasonló zeneszer volt, melynek három hurján lószörvonóval játszottak. A név az V-ik Zsoltárban fordul elő. Igazi jelentését most már bajosan lehetne megállapítani.

7. A Mahaloth, Laanoth (LII. és LXXXVII. Zsoltár) állítólag szintén síp vagy fuvola. De ez nincs bebizonyítva.

8. Az Abub. Erről a szentírásban semmi nyilatkozat sincs. Más iratok is olyan hézagos értesítést adnak róla, hogy alkalmazását és alakját csak sejtteni lehet. Valószínűen áldozatokkor és templomi szolgálatkor a leviták használták, s a „Zinke” nevű, manap már nem alkalmazott hét hanglyuku fa fuvó zeneszerhez hasonló volt.

A húros zeneszerek — Negenoth — közül az újabb kutatások nyomán a következő három meglehetősen ismeretes:

1. A Kinnor (a Vulgata szerint cythera). A név tulajdonképen föníciai eredetű. A szentírás némelyik helye általában a húros zeneszereket jelöli vele. Igazabban annak a zeneszernek a neve, melynek Dávid király mestere volt: a hárfa egyik fájának. Flavius Josephus azt mondja róla: «A Kinnor tíz húros és a plektrummal játszik.»

2. A Nébel (a Vulgata szerint psalterium decemchordarum). E zeneszerről is elágazók a vélemények. Az újabb kutatások arra vezettek, hogy a Nébelnek tízenkét húrja volt. Az izraeliták valószínűen az egyptusiaktól vették. Ezeknél már a legrégebb időkben használatos volt. Vázlatos rajza hieroglif gyanánt alkalmazva

egy némelyik ott ült benn a tárgyalási teremben és némán nézte végig a vádlottak vergődését, az ítélet szigorának mást kellett volna sujtani; így azonban csak elrettentő példaadásul szolgál, hogy a közönséget a szigorúság ragadja meg és foglalkoztassa, nem pedig az, hogy a bűnszerzők kikutathatók nem voltak, olyan jól el tudtak a sebesen ugyan nem, de annál feltünőbbben és kikerülhetőbb zajjal járó igazságszolgáltatás elől rejtőzni; vagyis egyoldalú marad, mert az igazi bűnösöket nem sujtotta. És ennek ki az egyedüli oka? A törvényszék és annak közege nem. A törvényszék nem gyakorolhat rendőri hatalmat, ő eléje fait accompli kerülnek és csak ezek fölött mondhat ítéletet.

Annál inkább felelős a közigazgatási hatóság. Istóczy, és a kik voltak társai, egyedül ennek a hatóságnak tartoznak köszönettel, mely szemet hunyt a kabátos csöcselék előtt és az uri ripókók felbujtó serege helyett a szegény nép embereit állította a fenyegető törvényszék sorompói elé Bizony mikor a közvélemény e hatóságok akaratát és nem tehetségét vonja kétségbe és hivatkozik arra az ismeretes közmondásra, a minek az alakot a varjuk szolgáltatták, kénytelen gondolkodóba esni a komoly ember, hogy hova meneküljön, hol keressen védelmet akkor, ha akármilyen baj van, mihelyest annak «heczcz» színezetet adnak? A törvényszék szigorúan szabta ki a büntetéseket, de szigorúsága nem feledteti el, hogy csak példát akar adni, de egyúttal elárulta azt is, hogy nem tudott oda sujtani, a hol a baj fekszik. És ez a jelenség az, a mi az ítéletet egyoldalúvá, azaz majdnem hatástalanná teszi.

Dr. G.

Zsidók az egyetemen.

A kir. tud. egyetem 1883—84. évi tanfolyamáról szóló «Almanach» sokkal érdekesebb adatokat foglal magában, semhogy azoknak egy részét e helyen is méltányolni ne lenne érdemes.

Ha ugyanis az egyetemi hallgatókat vizsgáljuk, kitűnik, hogy a 3046^{*)} egyetemi polgár közül római katolikus volt: 36.6%, zsidó: 34.6%, helvét: 14.3%,

*) Könnyebb áttekintés kedvéért mellőzzük a tanév II. feléről szóló adatokat, midthogy ezek a feltüntetendő arányoktól lényeges eltérést ugysem mutatnak.

is található; mint ilyen a «jó» főnév és melléknév fogalmának jelölője. Igazi alakját nehéz pontosan leírni. A Silté-Haggibborim szerint „bortömlő-alaku“ teste és vékony nyaka volt, tehát a lantéhoz hasonlított. Húrjai olyanformán voltak kifeszítve, mint a lantéi, de csak egyik oldalán a bortömlő alaku részén (a hangzóüreg) s egészen szabadon voltak, mint például a hárlái. Tehát húrjaihoz mindkét oldalról kézzel is hozzá lehetett férni, s ezért pengetéséhez nem kellett a plectrum, s hangjai csengőbbek voltak. Az egész eszközt bizonyára a két kar között lüggőlegesen tartották. Flavius Josephus azt írja, hogy 12 húrja volt és a kezükkel pengették. Ugy a Kinnort, mint a Nébelt sokféleképpen alkalmazták. Rendszeresen együtt vannak említve; külön-külön nagyon ritkán.

3. Az Ászor. Erről általában kevés és hézagos értesítés található. A szentírásban csak három helyen van megemlítve. Alakját csak sejteni lehet. Valószínűen ahhoz a zeneszerhez volt hasonló, a melyet az arabok Pisantir- vagy Santir-nak (Dániel III., 5; 7., 10.) Pezanthernak, s babiloni zeneszernek mondja, a görögök pedig ψάλτην-nek nevezték.

Az eddigi háromon kívül még a következő húros zeneszereket használták:

4. A Sálisim. (I. Sam. XVIII, 6.) A Silté-Haggibborim szerint fából készült, s három bélhúru hangszer, melyen lószőr vonóval játszottak. Ugolini The-saurus-ában (Vol. XXXII) a három húru hangszerek általános nevének van magyarázva. Saalschütz azt írja róla: «a Sálisim valószínűen a mi triangulum»-aink.

5. A Minnim. Ez a kifejezés csak a CL. zsoltár 4. versében fordul elő. Rendszeresen «húrok»-kal (Saiten) for-

díjait: 0.8%, gör. keleti: 2.9%, gör. kath: 1.6%, unitarius: 0.18%. Karok szerint: az 1612 joghallgatónak 43%-a róm. kath., 25%-a zsidó, 16%-a helvét hitvallású stb., az 1156 orvosnövendék közül 53.3% zsidó, 25.3% róm. kath., 12% helvét, 8.7% ágostai; bölcselők a 278-an voltak, kiknek 29.6%-a róm. kath., 18.3%-a helvét, 13%-a ágostai hitvallású stb.

Maga az 1053 zsidó egyetemi hallgató következőképen oszlik meg: 58.6%-a orvosnövendék, 36.6%-a joghallgató és 4.8%-a bölcsész.

Az orvosi karnál elősorolt számadatokból kitűnik, hogy ott kétszer annyi volt a zsidó, mint a róm. kath., ötször annyi mint a helvét, hétszer annyi mint a lutheránus és 30-szor annyi mint a gör. keleti vallású.

E számok beszélnek. Élénk világot vetnek művelődési állapotainkra és a kép, melyet élénk tárnak, méltó korolláriumát képezi a középtanodákban észlelhető — és mint a legutóbbi népszámlálás ide vonatkozó adatai mutatták — a népnevelésnél még fokozottabb mérvben érvényesülő arányoknak.

A számok beszélnek. Hangosan hirdetik a hazai zsidók fogékonyságát a szép és nemes iránt, előhaladásukat a felvilágosodás és szellemi élet terén.

A számok beszélnek. És szavuk biztos iránytű az ethnograph és a művelődés történetirójának kezében.

Seneca mondása, hogy «Nemo altero nobilior, nisi cui rectius ingenium et artibus bonis aptius» magyarázatul szolgálhat e számokhoz és e magyarázathoz okulhatnak azok is, kik oly kiváló előszere-ttel szoktak «faj»-ról és «osztály»-ról beszélni, akik ezen adatok láttára dülnek-fulnak mérgökben és még abból is fegyvert kovácsolnak a zsidók ellen, a mi csak elismerésre készíthet minden el-togulatlan embert.

Ambár mi nem tudjuk átlátni, mily fontos tudományi — vagy mondjuk nemzeti — érdekek parancsolják azt, hogy az ország első főiskolája egy vallásnak, a számban legerősebb és uralkodó-nak nevezett római katolikus vallásnak szellemé-

ditják s a húros zeneszerek közé sorolják. Alakjáról és játékmódjáról nézve eltérők a nézetek. A Silté-Haggibborim szerint zongora-féle volt. Mások olyan húros eszközhöz tartják, melyen lószőr vonóval játszottak.

6. A Machol. Szintén húros zeneszer volt. Némelyek vonós szernek mondják. A régi ábrázolásokban többnyire így fordul elő. Mások csörgő eszközhöz vélik. Saalschütz azt hiszi, hogy ez a kifejezés táncot és pedig az Adufa hangjai mellett lejtett ütemes körtáncot jelent.

Az ütő zeneszerek már eredetileg csak az ütem jelzésére vagy épen csak nagy zaj előidézésére szolgáltak. A régi hébereknél a következők voltak használatosak:

1. A Cilcelim (a Vulgata szerint cymbala). Ez a mai ércztányérokhoz hasonlítható. Érczből készült két homorú körlemez volt, melyeket összeverték. Ezt és csengő-zengő zenéjét már hangfestő neve is mutatja. Vele ugyanegy az a zeneszer, mely M'cilthájim, Cilcéi sáma és Cilcéi thrua nevekkel van megemlítve. Az utóbbi kifejezésekből az következik hogy ez az eszköz kétféle volt; kisebb (Cilcéi sáma) a Castagnette-ekhez hasonló, és nagyobb (Cilcéi thrua).

2. Az Aduf vagy Tof (a Vulgata szerint tympanum). A kézi dob, a mi tambourin-unk volt. A keleti népeknek ma is legkedvesebb zeneszerök. Fa- vagy érczkarika üregében erős bőr van kifeszítve, s a kereten még gyűrűk, csengők és kis csörgők vannak. Az eszközt bal kézzel tartják, s jobb kézzel vagy dobverővel ütögetik, mire tompa, puffanó és egyúttal zörgő hangot ad. A régiek úgy is készítették, hogy a bőrt kivájt fakorongra erősítették. Ez a szer volt az ősi hébereknél a nők zeneszere, melylyel tánczaikat kísérték. Jezájás „a kiejegők

től legyen áthatva, mégis a katolikus alapítású egyetem elzsidósodásáról jajveszékelnék akkor, midőn az egyetemnek bőséges ösztöndíjakkal nem dédelgetett, kedvező kilátásokkal nem kecsegtetett zsidó hallgatói — mint ezt évenkénti pályaműveik bizonyítják — szorgalom és kitartás dolgában nem állanak mögötte egy hitfelekezetnek sem; elzsidósodásról beszélnek akkor, midőn a magyar tudományos nyelvészet leghivebb művelői majdnem kizárólag zsidók; zsidó élelmességet emlegetnek akkor, midőn magán a bölcsészeti fakultáson, amelyen tanulmányaikat elvégezve a zsidó hallgatóknak a megélhetés legegyszerűbb feltételei sincsenek biztosítva, ezek négyszeresen mulják felül azon arányszámot, mely a többi hitfelekezeteknek a fakultáson való képviselését tekintve — az összes magyar zsidókra esik.

Vagy élelmesség az, ha valaki eldobja magát a más pályákon kínálkozó jólétet, s küzd, szenved, nélkülöz csak azért, hogy ideáljának a tudománynak szentelhesse életét? Élelmesség az, ha valaki izzad anélkül, hogy munkájának gyümölcsét élvezhetné? Mert a zsidó szerezhethet elévülhetlen érdemeket valamely tudományág művelése körül, szerezhethet európai hírnevet, de mit ér vele, ha csak a hitehagyás révén juthat a kathedrába. Ha meg akar maradni őseinek vallása mellett, meg kell tartania a koldusbotot, vagy a vándorbottal kell azt fölcserélnie: mehet külföldre. Hiába! azt a sokszor fölhánytorgatott jogegyenlőséget írott malasztta törpíti a lábrakapott előítélet, mely ép úgy zsarnokoskodik tudományos intézeteink, irodalmi társaságaink hajlékaiban, a törvényhozás termeiben, mint az állami, megyei és városi hivatalokban.

A budapesti egyetemen mintha csak kitoröhlhetlenül lenne ajtajára vésve a zsidó tudósok számára a paradicsomi tilalom: «a tudás fájáról ne egyél!» úgy óvakodnak egy zsidó tanár kinevezésétől. Zsidó vallású nyilvános rendes tanár nincsen egy karon sem és ha czimzetes-, rendkívüli-, heiyettes-, magán-, avagy segéd-tanár akad is egy kettő az egyetemen, a rendes tanári állást soha el nem foglalhatja, mert Trefort

miniszter úr azzal akarja fentartani a budapesti egyetem katolikus jellegét, hogy zsidó felekezetű tanárt ki nem nevez, akármennyi érdemet szerezett is a hazai tanügy fejlődése körül.

Fejér.

Felekezeti ügyek.

Karlsbad jul. 29. Tekintetes szerkesztőség! Mi nap érkeztem ebbe a külföldi fürdőhelyre, hol legnagyobb meglepetésemre az »Egyenlőség« legutóbbi számát egy oly férfi kezében láttam, a kinek antiszemita hajlamairól maga a nevezett lap is sokat énekelt már. Hogy ő ezt a lapot előfizetésével nem támogatja, az kétségtelen volt előttem, de már most az a kérdés, gondolám, hogyan kerül e lap birtokába? (Azt, hogy egy zsidófelekezetű fürdővendégtől kapta, csak később tudtam meg) Fürdő helyen csakhamar egymás mellé kerülnek az emberek és rendkívül gyorsan kötnek ismerettséget. Az alkalom épen kínálkozó és én megszólítám.

Eleinte helyi ügyekről folyt köztünk a társalgás, midőn végre beszédünk folyamán magyar területre mentünk át.

Természetes, hogy az antiszemizmusról beszéltünk és igyekezett olybá tüntetni fel e mozgalmat, mint a mely csupán a magyar zsidóknak »a nemzeti törekvésektől eltérő, idegen „elszigetelő szelleme“ kifolyásának tekinthető.

Én e váddal szemben hivatkoztam ugyan a kezében levő »Egyenlőségre«, melynek hazafias törekvései, magyar szelleme és egész az intoleranciáig menő magyar nemzeti álláspontja elég bizonyítéka annak, hogy a magyar zsidóság éppen abban az irányban halad előre, mely iránynak létezését ő tagadta be vette.

— Hja, mondá, csak hogy itt egy kis tévedés van ám! Az »Egyenlőség« néhány hazafias zsidó felekezetű író érzelmeit és nézeteit tolmácsolja, de nem a magyar zsidókét, mert a magyar zsidók organumait ma épen úgy, mint azelőtt, a német lapok képezik. Ezt a tényt elvitatni nem lehet. Iszen tessék csak körül nézni a budapesti német lapok hasábjain. Mit fog tapasztalni? Látni fogja, hogy a hirdetések rovatában egész csomó zsidó hitközségi hirdetések vannak, úgy, hogy minden laikusban is

zeneszerszámá"-nak nevezi, mert az ő idejében egyetlen mulatságnál sem hiányzott.

3. A M'náánim (a Vulgata szerint sistra). Az egyik hegedűféle, a másik fúvó eszköznek tartja. De a legtöbb magyarzó abban egyezik meg, hogy ez a görög *σειόργον*-hoz hasonló csörgő zeneszer volt. Némelyek szerint fogóval ellátott egy vagy több ércpálcza vala, melyre tágabb ércgyűrűk voltak rakva, s ezek rázásakor csengő zörgést, csörgő hangot adtak. Mások szerint négszögletű hangszekrény volt, reá erős bél- vagy érczsur feszítve, s erre ércgolyók fűzve. Mindenféle egyházi és nemzeti ünnepélynél alkalmazást nyert (péld. II Sám. VI., 5.)

Némelyik zsoltár föliratában az eddig említettek kivül még néhány olyan kifejezés fordul elő, melynek jelentése iránt a fordítók és magyarzóok nem tudnak meg egyezni. Így pl. Nechiloth (zsolt. V.) és Gittith (Zsolt. VIII., LXXX. és LXXXIII), némelyek szerint a borsajtóhoz hasonló zeneszert jelent, nevét is attól vette; mások szerint a gittiták (Gath lakói) éneklésmódjára vonatkozik; a harmadik nézet értelmében valamely régi éneket jelez, melynek dallamára az illető zsoltárt énekelni kellett, Muth-Labén (Zsolt. IX.) kifejezést is majd zeneszernek, majd meg a zsoltár dallamát jelző régi éneknek értelmezik. Sosánim, Alamoth, Machalath, Jonath Elem R'chokim, Susán-Eduth éa Sigon kifejezések igazi értelmét csak a zsoltárok zenei- és költészet-nyelvtani alapos és részletes megvizsgálása után lehetne biztosan megállapítani.

Valószínűleg egyszerű dallamok voltak csupán.

Ez az állítás annál valószínűbb, mert általában a régi népek, például a görögök zenéje nagyobbára csak egy-

szerű dallam volt, melyet egy nyolczaddal mélyebb hangon kíséreni, s mintegy erősíteni szoktak.

Befejezésül még egy zeneszerről emlékezünk meg, mely a sz. írásban ugyan nem, de a Talmud traktátusaiban és egyéb régi iratokban gyakran előfordúl és sokféle vitára szolgáltatott okot. Ez az úgynevezett Magréfa, a héberek orgonája. Erachin könyve szerint a templomban is lett volna egy Magréfa és ennek tiz változata volt, melyek mindegyike ismét tiz-tiz különféle hangzást adott, úgy hogy rajta összesen százféle hangot lehetett előidézni. Az eszköz egy rőfnyi 0.60 m szélességű és ugyanolyan magasságú volt. Ha egyáltalában létezett, okvetetlenül szélorgonának kellett lennie, mert a talmudi iratok a vizorgonát (hidraulikus) határozottan nem ismerik. Állítólag billentyűzete is lett volna. Ezt az a kifejezés bizonyítja »mely különben fogót, nyelet tesz, de itt talán a hangszer megfogására szolgáló szerkezetet, kiemelkedő billentyűzetet jelenthet.« (Saalschütz.)

A Magréfáról, mely szó szerint szénlapátot jelent, egy helyütt az van megírva, hogy egyszer egy levita azt a templomban az oltár és a csarnok közötti helyen a földre dobta és ennek a zaja egész Jeruzsálemben hallatszott.

Akármit van a dolog, hagyjuk ezt a nyílt kérdést későbbi kutatók számára. A régi héberek zenéje történetének és rendszere szerkezetének határozott megállapítása igen háládatos munka volna.

Minden valószínűség szerint akad előbb-utóbb, aki e kutatások fáradságainak magát aláveti.

Bánfi Sándor.

azt a feltevést keltik, hogy tulajdonképen ezek a német lapok a magyar zsidóság »hivatalos« közlönyei.

Beszélggettünk aztán még jó soká erről a jelenségről, ennek okairól és azokról az eszközökről, melyekkel eme hibát jóvá tenni lehetne.

Engedje meg szerkesztő ur, hogy figyelmeztessem e tényre és hogy előadjam nézeteimet arra nézve, miként lehetne a német lapokban való községi hirdetési szokást idővel megszüntetni. (Mi azt hisszük hogy idővel magától, minden külső, mesterséges befolyás nélkül is megszűnik. A szerk.) Ha t. i. az Egyenlőséget minden magyar zsidó hitközség elnöksége jártná hogy a hitközségi tisztviselők az esetleges pályázati hirdetésekről nyomban értesülhetnének, vagy ha a nevezett lap minden hitközségi tisztviselőnek járna.

Ez alternativa előtt áll az Egyenlőség, ha feladatának teljesen meg akar felelni.

Elmondtam önöknek, hogy valamiképen találják meg a helyes megoldási módozatot. Tény az, hogy a zsidó hitközségi hirdetések német lapokba nem valók. A többi felekezetek közt egyik sem folyamodik hirdetései közzétételével német lapokhoz, sőt még magyar politikai napilapokhoz sem. Minden felekezet a saját heti közlönyében hirdet. A magyar zsidóságnak eddig — igaz — nem volt ily heti közlönye. Most van. Az Egyenlőség körülbelül két éve, hogy fennáll a magyar zsidóság erélyes támogatásából; de e támogatás csak egyesek hazafias buzgóságának eredménye. A hitközségek még semmit sem tettek e lapnak »hitközségi lappá« való felavatása érdekében. Pedig mennyi üdvös szolgálatot teljesíthetne ép e lap a hitközségek ügyei körül!

Valamit kell tennünk, nehogy örökké legyünk kénytelenek szemrehányásokat, panaszokat, keserű megjegyzéseket hallani barátaink, jóakiróink részéről is.

S . . . F . *

Azsiái zsidó hitközségek.

A szegénység és a műveletlenség közepette a zsidó mégis megtartja tiszta ősi erkölcsait, bizonyos műveltséget és munkásságot. Pariente, ki az ázsiai Törökország zsidó hitközségeit tanulmányozta, leírja azoknak helyzetét több ázsiai városban, így többek közt Thirehben, Aidinban. — Thireh lakosságának 6 százaléka zsidó, kik régi házakban laknak, melyek a pusztulás és az elhanyagolás képei. Minden családnak saját háza van. Thireh zsidó lakossága jámbor, családi életök mocsoktalan, a nők erkölcei tiszták. Igen korán házasodnak, úgy hogy egy 29 éves nagypapa nem tartozik a ritkaságok közé. Bár a szegénység általános, a műveltség egy bizonyos foka nem hiányzik közöttük.

Megtanulják a héber és spanyol nyelvet, oktatást nyernek a szent iratokban. Inségről e községben szó sincs. Koldus nincsen köztük, mindenki dolgozik és megkeresi kenyerét. És a jótékonyság, mely a zsidóval született, még itt sem hagyja el hitsorsosaink szívét. Valóban megindító, mint könyörög egy szegény czitromkufár, hogy néhány fillért szabadjon néki is az Alliance israélite számára küldeni. Összes heti keresete legfőlebb 12 frankból állhat (4.80 frt o. é.), de azért azokon kíván segíteni, kik még annyival sem bírnak.

És bár a község nagy anyagi forrásokkal nem rendelkezik, mégis a netaláni nyomor forrásait megszüntetni törekszik. Évi kiadása a községnek 3000 frankot tesz. Ebből fizetik a rabbinúst és a templomgondozót. A két zsinagóga közadakozásból tartatik fenn. Legújabban pedig

* A tisztelt cikkíró megnyugtatóra konstatáljuk itt, hogy a zsidó hitközségek igen tekintélyes része jártná az Egyenlőséget, s ha eddig még nem dicsőkedhetünk mindnyájuk támogatásával, az talán egyedül e lapok kiadóhivatalának a hibája, mely a hitközségekhez tudunkkal felszólítást nem intézett.

Biccur-Colim cím alatt egy betegápoló egylet keletkezett szegény synlódók számára. Ily egylettel Thirehben csakis a zsidók bírnak.

Szorgalmuk és takarékoságuk által a többi felekezetnél jobb módra tettek szert Thireh zsidó polgárai. Szőlőtermeléssel, gyapju- és gabnakereskedéssel foglalkoznak. Találkozik köztük czipész, bádogos, szabó. Sok zsidó gyermek görög mesternél tanul.

A viszony ennél fogva zsidó és nem zsidó közt a legkitünőbb. Mindenütt, az állami és városi kormányhatóságban a zsidók nagyszámban vannak képviselve. Az európai járvány, az antiszemitizmus köztük nem pusztít; mindenki látja, hogy a zsidó dolgozik és hogy becsületes munkája után él meg. Mivel eddig csak a Talmud-Thora volt az egyedüli zsidó tanintezet Thirehben, nagy áldozatokkal egy másik tanintezetet is emeltek, mely félig-meddig európai színvonalon áll.

Innen öt órai vasuti utazás után Aidinba jut az ember. Ez az ázsiai város, a hol szintén zsidók vannak. Az indóháztól nem messze van a zsidó-negyed. Szintén szegénység és nélkülözés látszik mindenütt. De azért a gyermekek oktatása el nem hanyagoltatik. Rendesen látogatják a Talmud-Thorat, magukba szívják népünk történelmét. Aidin község jövedelme 5400 frankot tesz. A kiadások ily módon osztatnak el: A rabbi fizetése 1500 frank, ruha szegény gyermekek számára, gabna a szükölködőknek 1400 frank, a tanítók segélyzése 900 frank, a templomgondozó fizetése 600 frank és különféle kiadások 1000 frank. A kiadásoknak körülbelül fele tehát jótékonycélra fordittatik.

A civilizált Európa, hol annyi éhező van és annyi megéhezett már, kegyelettel fordulhat ama két szegény község felé, mely nem engedi hitsorsosának egyikét sem éhezni, hanem szük kenyerét megosztja azzal, a kinek egyáltalában nincs.

Az aidini izraeliták majdnem mind ó hitűek, de a Talmudból sokat mégsem tudnak. Anyagi helyzetük sem valami kitünő, a népesség fele szegény. A föld rendkívüli termékenysége daczára, csak igen kevés gazdag zsidó család van, mig ellenben a törökök és görögök nagyrésze jólétnek örvend. Aidin 30000 lakossal bír, kik közt 2500 zsidó van. Van köztük bádogos, szabó, czipész. A Barki család a leggazdagabb és legtekintélyesebb Aidinban. Birtokában egy gyapjutisztító gőzgép van. A zsidók egy része kereskedéssel foglalkozik, más része pedig mint kézműves szegényesen tengeti életét. Valószínű, hogy a biztosság hiánya hátráltatja hitsorsosainkat abban, hogy magukat a földművelésre adják.

A föld jóllehet nagyon hiányosan mivelik, értékének 12%-val jövedelmez évenként. Aidin főtermékei: gyapot, füge, édesfa, gabona, gyapju.

A tanintezetek közül első helyen említendők a »Midraschok«, a hol a tudósabbak bizonyos napokon összegyűlnek, hogy vallásos előadásokat tartsanak. Az ily gyülekezetben gyűjtött pénzösszeg szegény hajadonok kiházasítására fordittatik. Legújabbán öt fiatal ember társaságot alapított a »Jövő« (Leathid Labo) cím alatt. Ez a társaság már 5000 frankot gyűjtött; főcélja a gyermekek tisztességes nevelése. A zsidók Aidinba telepedésüknek évét nehezen lehet meghatározni. A Saragossi család, mely ott már körülbelül egy évszázad óta lakik, minden évben Schebat 18 án ünnepet rendez egy csoda emlékére, melyet 5140 (1381) történtnek mondanak a saragossai izraeliták, a honnan ez a család származik. A történet pergamentre van írva. Tartalma a következő: 5000 zsidó lakott Saragossában, kiknek 12 templomuk volt. A mikor csak tetszett a királynak a zsidónegyedbe menni, elébe siettek a zsidók a szeferekkel (tora tekerccsel.) Egyszer pedig a rabbinusok megtiltották a szeferek kivitelét a templomból.

A zsidók tehát elhatározták, hogy csak üres thora

sze krény nyel fognak a király elé vonulni. Egy hitehagyott zsidó, névszerint Chaim Sami, erről értesíté a királyt, a ki ezért a zsidókat megbüntetni akarta. De a gondviselés megóvta a zsidókat a fenyegető veszedelem ellen. A király látogatásának előestéjén megjelent Elias proféta a templomgondozó álmában, és megparancsolta neki a tekercseknek a sze krényekbe való visszahelyezését. Ephraim Baruch — a templomgondozó — engedelmeskedett és példáját követte a többi 11 templomgondozó is. Következő napon a körmenet alkalmával megjelent a király az áruló kíséretében, s a sze krénykéket felnyitatta, a melyekben várákozása ellenére, a tekercseket megtalálta. A király az árulót felakasztatá, a zsidóknak pedig semmi bajuk nem történt.

E legenda történeti alapjáról tanuskodik az a tény, hogy a Saragossi család Smyrnában, Melaszoban lakó ágai is megtartják ezt az ünnepet.

Huszonkét mérföldnyire Aidintól van Nazili. Mennél beljebb hatol az ember, annál szebb vidékekre, növényzetekre akad. Nazili lakossága 10000-et tesz, igen szép város, tiszta, széles utcákkal és európai házakkal. Itt 30 zsidó család van. A zsidók kereskedők és házalók, négy köztük bádigos. Egy fiatal rabbi végzi a vallásos teendőket. Kusz tanítványa az egyik kis szobában tartózkodik, a másik szobában imádkoznak. Nazili hitközsége nemrég telket vett egy templom és egy iskola építésére, de hiányzik a szükséges pénzösszeg a kiépítésre. A községi hivatalnokok fizetése s az a körülmény, hogy a városnak is fizetnek, hogy a köztemetőben eltemethessék holtjaikat, nagy pénzáldozatokat ró az ottani zsidókra.

Husvét előtt egy bizonyos Haim Lewy, a ki jeruzsalmi rabbinak adta ki magát, nagy zavart okozott e hitközségben. Meg nem elégedve az adományokkal, melyekben a zsidók részesítették, azt hiesztelé, hogy a zsidók egy keresztény gyermeket Naziliból leöltek, kinek vére a husvétii kenyér sütésére fog fordíttatni. E hir csakhamar az egész városban elterjedt.

Szerencsére a család a görög előkelők józanságán hajótörést szenvedett. Haim Lewy bilincsbe verve Smyrnába, később Konstantinápolyba vitetett, hol még most is börtönben synlődik.

Nálunk ez egészen máskép van.

Aliquis.

Afrikai zsidó hitközségek.

A zanzibari szultán orvosa Dr. Js, Gregory DARBELLA, következő érdekes leirást közölt Afrika némely vidékein lakó zsidókról. A közlemény Durbanból (Natal délafrikai állam egyik városából) van keltezve és így hangzik: Afrika keleti partjain nincs zsidó hitközség, hanem csak egyes hitrokonok laknak elszórva a nagyobb tengerparti városokban, hol főleg kereskedelemmel foglalkoznak. Delgado fokától egész Amátonga államig a vidék portugálok uralma alatt áll. E vidék városaiban alig találui zsidót. Mozambique, Guillmian, Jehauhans és Lurengo-Marquae csupa olyan helységek, melyek az utóbbi időben roppantul hanyatlottak. Nincs élet bennök, mintha csak lassu halál emésztené. De vannak e városok közelében egyes tengerparti gyarmatok, a melyek élénk export kereskedést üznek belföldi terményekkel. A kereskedő házak többnyire francziák, hollandiak és németek, és élükön majdnem kivétel nélkül zsidók állanak. E zsidók nem vallásosak ugyan, de büszkék faji jellegükre. Iho szigetén (portugal birtok) egy hitrokonnal találkoztam, aki gyöngyhalászattal foglalkozik, ami óriási kincseket jövedelmez.

Nouvautes nevü gyarmatnak (Mozambique mellett) legnagyobb raktára Auerbach M. zsidó kereskedőé, aki az angol és a portugal kormányoknak a szállítója. Egy hitrokonnak ugyanott van egy jéggyára is, mely bámu-

latos jövedelmet hajt. De a legérdekesebb mégis a Safala vagy Ophir, melyről azt mondják, hogy lakói — a kafferek — Salamon király szolgálainak utódaitól származnak.

Egy Chilaone nevü városban mely körülbelül 20 kilométernyi távolságban van Safalától igen sok négert láttam, kik feltünően hasonlítottak a zsidókhöz. Egy Venice nevü hittérítő, ki három évig tartozkodott e vidéken nekem azt mondá, hogy ez emberek nagyon ügyes munkások kik aranypor kereséséből és drágakövek csi-szolásával foglalkoznak. Ezek a kafferek Mózes törvényeit szigoruan megtartják ép úgy mint Európában az ó hitü zsidók, azzal a különbséggel, hogy nem imádkoznak csak egyszer napjában. A circumciziót a házassági törvényeket s a ritualis étrendet talán sokkal szigorubban veszik mint bármely európai hitsorsosai. Miután ezek az emberek, kik állítólag még Salamon király alatt jöttek ide, nőket nem vittek magukkal, bennszülött Kaffer nőkkel egyesültek, úgy hogy most Ophir tartományában alig van más hitü kaffer mint zsidó.

Ezek az adatok elég fényesen bizonyítják, hogy a zsidó vallás nem egy fajnak a vallása, a mint azt ellenségeink állítják, — hanem hogy vannak zsidó kafferek. zsidó négerek sat. A zsinó vallás tehát nem eksklusiv taji vallás.

Dr. Is Gregory Ditrbella.

HIREK.

Azon t. előfizetők számára, kiknek előfizetésük folyó év augusztus elsején lejárt, lapunk mult heti számához postautalványokat mellékelünk. Kérjük az előfizetést mielőbb megújítani, hogy a lap szétküldése fenakadást ne szenvedjen.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhöz küldve	8	frt.
Félévre	4	»
Negyedévre	2	»

Az előfizetési pénzek a kiadóhivatalba (V. ker., Széchenyi utca 14. sz. küldendők.)

A kiadóhivatal.

— **Arany János-szobor.** Az Arany János szobrára adakozók névlajstromát közölte e héten a Nemzet. Érdekes kimutatás, melyből főleg az antiszemita urak sokat tanulhatnának. Nem arról akarunk most szólni, hogy az adakozók 32% zsidó, hanem csak arra utalni, hogy milyen hitvány emberek ezek a mi antiszemitáink, kik midőn arról van szó, hogy egy zsidó drága pénzén földet vett, nyomban megered hamis könnyeik zápora és azt vonítják, hogy »a magyar föld idegen kézre kerül.« De mikor hazafias adakozásokról van szó és a zsidó magyarok kötelességüket messze túlhaladó készséggel járulnak a közös cél eléréséhez, akkor persze hallgatnak. Bezzeg a tótok, szerbek, oláhok és a többi nemzetiségek közt nem akadt, aki csak egy árva kopeket is adott volna. De ha ezek közül valamelyik földet vásárol vagy vagyona tesz szert, akkor senki szemét nem szúrja. Csak a zsidónak nem szabad gyarapodnia, akármilyen magyar legyen is.

— **Vészi József** előfizetést nyit egy legközelebb megjelenendő »A sziv világa« címü költemény-kötetre. Vészi József, aki lapunkat nem egy jeles dolgozattal ajándékozta meg, jelenleg egy nagy politikai napilapnak főmunkatársa és általában olyan fényes irodalmi tevékenységet fejt ki, mely őt méltán érdemesíti a hazafias közönség támogatására. E támogatás tette lehetségessé, hogy Vészi József három évvel ezelőtt közzé tehesse első költeménykötetét, melylyel nevét a magyar irodalomban megörökíté. Reméljük, hogy olvasóink is hozzájárulnak a támogatáshoz, annál is inkább, mert a derék fiatal költő újabb műve a hazai irodalom egyik legszebb terméke lesz. Egy-egy kötet előfizetési ára 1 frt 50 kr, mely összeg a szerző lakására: Váczi-körut 74. sz. a. küldendő.

— Vadnay Andor országgyűlési képviselőről azt ír-
tuk a napilapok tudósítása nyomán, hogy meghalt. Ez a
hir, mint később kitűnt, valótlan, amit ezennel mi is kon-
statálunk.

— Furcsa. Nyiregyházáról értesülünk a következő
furcsaságról: Péczely, a hirhedt törvényszéki irnok, ki
Scharf Mórícz kitanítása körül Bari, Henter, Vay
György és Recski Bandi urakon kívül legtöbbet mester-
kedett, tudvalevőleg a nyiregyházi törvényszék elnöke ál-
tal a t.-eszlári per tárgyalása után szabadságoltatott, mert
multján olyan foltot fedeztek fel, mely miatt egy igazságszol-
gáltatási testület tagja többé nem lehetett. Zoltán János
szabolcsmegyei alispán azonban gondoskodott arról, hogy
Péczely tovább is az ottani hivatalnoki kar tagja legyen
és megtette a megyeházban irnoknak. Ez Péczely urra
nézve annál kellemesebb, mert dupla fizetéssel jár, azaz,
hogy külön huzza a fizetést megyei «szolgálatáért és a
szabadságolt törvényszéki irnok czimén.

Szerkesztői üzenetek.

Gy. Nyiregyháza. A kérdéses intézet életbeléptetése jövő ősszel
vagyis a legközelebbi tanév kezdetén várható. Információink szerint a
belépéshez érettségi bizonyítvány szükséges. A végzett orvosok kö-
telesek a katonai pályán legalább is annyi évet tölteni, mint a mennyiben
évet kiképeztetés végett az intézetben töltöttek. A szülők kötelezettsé-
geiről és egyéb teendőkről később értesítjük, miután kérdéseinkre ille-
telkes helyről megkaptuk a választ, melyet mindennap várunk.

P. urnak Budapest. Tudomásul vettük. Vannak ügyek, melyek
legjobb nem bolygatni.

V. L. urnak Szt. Galos Kér. Löbl. Direktion der Landwirth-
schafts- und Forstakademie in Hohenheim, Württemberg. Németül kell
írni, hogy megértsék.

Gallas Budapest. Mi nem a magunk szórakoztatására csinálunk
lapot. A cikkek megítélésénél első sorban azt tekintjük: mennyiben
használnak az ügynek, nem pedig azt, hogy a dolgozat kitől ered?
Egyébiránt, ha valóban olyan előkelő férfiú, hát tiszteljen meg bennün-
ket látogatásával. Nem fogunk megijedni — iam alios ego vidi

P. D. urnak Pozsony. Rosz benyomást tett ránk. Azt az egyént
meg kell vetni, de alaposan.

H—o. Arról a kérdéstről legalább öt cikk hever asztalióknkban.
A dolog érdekes, de végtelenül kényes. A jelen körülmények közt nem
lehet tárgyalni.

D. A. urnak N.-Kanizsa. Nincs tudomásunk. Minden Lexikon-
ban megtalálja.

Pályázati hirdetmény.

AZ UNGVÁRI

izr. haladó hitközségnél üresedésben lévő
hitszónoki állomás,

mellyel a lelkészi teendőkön kívül a helybeli
főgymnasiumot és elemi fi- ugy leány-iskolákat
látogató izr. vallásu tanulóknak a vallástanban
és héber történetben való oktatási kötelezettsége
jár, betöltendő lévén; — felhivatnak mindazok,
kik e tisztségre pályázni kívának, hogy ebbeli
okmányilag felszerelt kérvényeiket alant irt hit-
községi elnökhöz f. évi augusztus 14-éig bekül-
deni sziveskedjenek.

A pályázótól megkivántatik, hogy rabbiképző
intézet (seminarium) részéről képesítvénnyel el-
látva legyen, vagy ennek hiányában hitszónoki
képes éget és középiskolai tanképességét egyéb-
módon igazolja; minden esetben azonban magyar
nyelvbeni szabatos előadási képességgel bírjon. —
Az alkalmazandónak évi fizetése a szokásos járú-
lékokon kívül 800 frt leend.

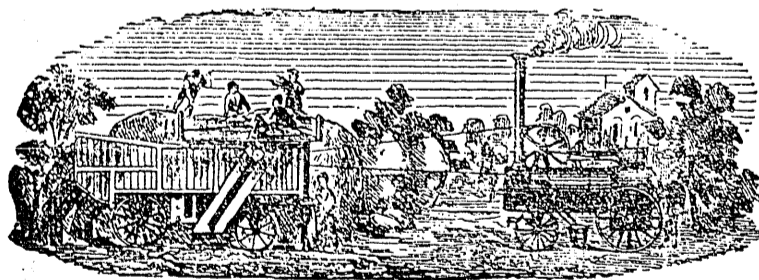
Kelt Ungvárt az 1884. évi julius 27-én tar-
tott képviselőtestületi ülésből

Bródy Zsigmond

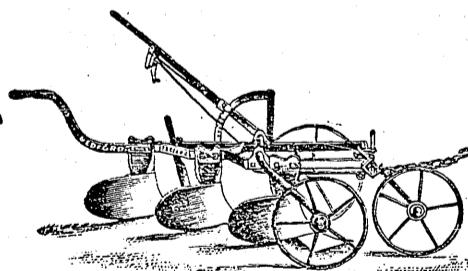
hitközségi elnök.

Utánnnyomás nem díjaztatik.

Löwinger Miksa

gazdasági
gépgyár
raktára.

☞ Budapest, gyapju- és hold-utca sarkán, ☜
(gr. Tisza-féle házban.)

Ajánlja dus választéku, *legújabb szerkezetű mindennemű gazdasági gépeit és
eszközeit*; különlegességeket *malmok és bányagépekben* a legolcsóbb árak és legkedve-
zőbb fizetési feltételek mellett. A nagy uraságok, valamint a nagyérdemű érdekelt körök megszé-
nyelt tisztelettel meghivatnak. — *Árjegyzéhek kívánatra ingyen és bérmentve.*
Megbízható ügynökök kerestetn-k.